

Foto: Kalmar

Við deyðanum í hondini

ummæli

Føroysk morð á føroysk bord

Einar Petersen:
Deyðin sendir apríl.
Krimiskaldsøga.
Forlagið Scorpio,
Sørvágur, 1987.
93 s. kr. 110,-.

Sjálvur havi eg altíð havt áhuga fyri kriminalsøgum og havi mangan hugsað um, nær tann fyrsta føroyska mundi fara at koma. Nú veit eg, at onkur fólkalivsfrøðingur ger eitt lop og heldur fyri, at tann og tann søgnin júst er ein kriminalsøga. Tað kann vera. Onkur søgn — ella søga úr Bibliuni fyri tað — við brotsgerð og avdúkan av hesari sum evni er helst ikki torfør at finna, men til kriminalsøgu i nútíðar merking ger tað hana ikki. (I hesum viðfangi kann nevast, at so er Sálamon kongur tann fyrsti uppdragarin).

Tað eru nógv sløg av kriminalsøgum til, og eg skal ikki her fara út í æsir, men hann sum skrivaði ta fyrstu nútímans kriminalsøguna var Edgar Allan Poe (1809-49). Í 1841 stóð søgan »Morðini i Rue Morgue» i »Graham's Magazine», og flogvitið, sum fær greiði á gátuni, eitur Auguste Dupin. Frá honum stavar meginparturin av gítnum gátuløys-

arum, navnframastur er Sherlock Holmes.

Nú er hon so komin, fyrsta føroyska krimisøgan, og hövundin er tann søgufróði sørvingurin Einar Petersen. Hann hevur siglt stóran part av ævi síni, so hann kennir til umhvørvin, har »Deyðin sendir apríl» fer fram.

Og her er alt, tú kanst ynskja tær: avmarkað persónstall umboð á skipi, vápnasmugling, loynihermenn, morð o.m.a. Aftur at hesum fær lesarin lýsing av fjarskotnum havnum og tilveruni har. Hövuðspersónur er Tóri Eiríkson, føroyingur, men hann hevur í nokur ár hildið til í New York. Hann leigar eina litla íbúð yvir Rick's bar á Atlantic Avenue, og tað er júst her, at meklarinn Pratt fær lokkað hann umboð á Monrovia-bátin »Tirara» sum dekkari. Men skjótt vísa viðurskiptini seg umboð at vera øðrvísi, enn meklarinn hevur sagt fyri Tóra. Longu frá byrjan hevur Tóri ein feril av, at alt ikki er, sum tað eigur at vera:

»Beint sum eg bar eyga við skipið, kendi eg tað, sum treiv ein isakøld hond meg um hjartað, og ein litið ágangandi ávaringarklokka fór at ringja í heil-anum. »Har umboð ruggar ikki alt rætt!« hugsaði eg. Eg veit væl, at slíkt ljóðar ótrúligt og uppgjørt, men trøllaskortur er, vælsignað! Eg kundi lært alheims blómubørn okkurt um góðar og

serliga ringar »vibrations«, og m/s Tirara, sum hon lá har sveipað í Hudson-toku og trølsligu glæmuna av deksljós-um sínum, reykt ramliga av ófrættum».

Lesarin fer nú saman við Tóra út á langferðir: Florida, Spania, Suður Afrika og aftur til USA. Heilt einki hendir ikki á túrinum, og meira enn einferð er tað um tað reppið, at Tóri sigur heiminum farvæl. Meiri skal eg ikki siga um søgugongdina, tí tað er við kriminalsøgum sum við filmum, at ummælarin kann spilla spælið fullkomiliga við at siga ov nógv.

Einar Petersen hevur avgjørt hegni at skriva krimisøgu, hann dugir væl at fáa varhugan hjá lesaranum at flyta seg frá persóni til persón. Tú trýrt, at nú veitst tú, hvor er aftan fyri spælið, men nei. Leikurin er fløkjasligari enn so.

Ofta eru lýsingarnar eisini skemtiligar og ikki sørt beinraknar. Sum henda einum handilsmanni í einum oyðistaði: »ílatin cowboybrókur við mohammedanskari heingireyv og eini grønari undirtroyggju, ið var so rivin og holut, at hann kundi havt arvað hana eftir onkrum, sum var skotin í henni».

Uttan lyti er skaldsøgan tó ikki. Fyrst tað málsliga. Mangan er tað dekan og langt millum punktum, og tíðum verða alt ov nógvir eykasetningar krøktir upp í ein hövuðssetning. Stílin gerst av hesum tyngri enn neyðugt. Orðabýting-

arnar eru fullkomiliga tilvildarligar og tí i stóran mun úttan høpi. Men her skal kanska onkur annar enn hövundin lastast?

Onkuntið heldur lesarin eisini, at tað eru í so nógvir gátuførar ella tilvildarligar hendingar, at tann logiski tráðurin er ikki púra óslitin.

Hesar atfinningar er kanska eitt sindur putlutar, tí samanumtikið er »Deyðin sendir apríl» ein undirhaldandi og spennandi kriminalsøga. Hon er frálík tíðarstytting. Vónandi heldur Einar Petersen fram við at skriva, so at vit í tí áhaldandi stríðnum fyri føroyskari mentan kunnu siga, at vit nú hava fingið føroyskt morð á føroysk bord.

Jógvan Isaksen